

Правове регулювання

інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподаткування у Російській Федерації

О. О. Косиця

ад'юнкт кафедри управління, адміністративного права і процесу та адміністративної діяльності Національного університету державної податкової служби України

У статті здійснено аналіз нормативно-правових положень сучасного законодавства Російської Федерації з питань інформаційного забезпечення адміністративної діяльності податкових органів, визначено нові підходи інформаційного забезпечення в сфері оподаткування та можливості їх використання в органах Державної податкової служби України.

Ключові слова: адміністративна діяльність, інформаційне забезпечення, сфера оподаткування, Російська Федерація.

В статті осуществлен анализ нормативно-правовых положений современного законодательства Российской Федерации по вопросам информационного обеспечения административной деятельности налоговых органов, определены новые подходы информационного обеспечения в сфере налогообложения и возможности их использования в органах Государственной налоговой службы Украины.

Ключевые слова: административная деятельность, информационное обеспечение, сфера налогообложения, Российская Федерация.

The article analyzes the main positions of modern legislation of the Russian Federation on the issue of information security administration of the tax authorities, it also identifies new approaches to ensure the information in the tax area and their possible use in the State Tax Service of Ukraine.

Keywords: administrative activities, information provision, scope of tax collection, Russian Federation.

Вивчення зарубіжного досвіду інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподаткування є вкрай важливе для виявлення шляхів удосконалення та їх регулювання в умовах формування податково-бюджетної політики держави.

Значний інтерес для вдосконалення правового регулювання інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподаткування становить досвід як розвинутих країн, так і країн, які в останні роки зробили суттєві кроки від перехідної до ринкової економіки і сьогодні проходять такий самий шлях становлення, як і Україна. Вивчення цього досвіду є доцільним та актуальним, ураховуючи те, що повноваження, пов'язані з отриманням та використанням інформації, які виконують податкові органи в усіх країнах, схожі за змістом.

Актуальність та важливість теми дослідження зумовлена тим, що основною проблемою є невідповідність здійснюваної модернізації Державної податкової служби України (далі — ДПС України) та стану чинного законодавства, що регулює цю діяльність. Тому, на нашу думку, вивчення та аналіз досвіду такої держави, як Російська Федерація (далі — РФ), з питання регулювання суспільних відносин щодо інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподат-

кування буде вельми важливим та корисним для модернізації ДПС України з урахуванням її національних інтересів.

Предметом уваги російських правознавців у свій час ставали або питання інформаційного забезпечення державного управління загалом (А. Б. Агапов, І. А. Бачило, А. Б. Венгеров, І. А. Кубасова, О. В. Мелкадзе, В. Н. Мірошніченко, А. Г. Михайлов, М. А. Нагорна, Ю. Г. Провсвірнін та ін.), або окремі аспекти використання інформації в діяльності податкових органів (Д. Г. Бурцев, М. В. Верстова, А. Ю. Ільїн, Д. Г. Коров'яковський, І. І. Кучеров, А. В. Лисенко, А. В. Торшин). Серед останніх наукових досліджень, що присвячені інформаційному забезпеченню адміністративної діяльності в сфері оподаткування слід, відзначити такі: дослідження О. Ю. Аліпченкова, присвячене правовому регулюванню інформаційного обміну учасників податкових правовідносин [1], Ю. В. Гребеннікова — правовому регулюванню інформаційних ресурсів податкових органів РФ [2], К. В. Маслова — правовому регулюванню інформаційного забезпечення податкового адміністрування [3].

Також необхідно відзначити, що ряд сучасних досліджень вітчизняних науковців, таких, як Р. В. Алієва, Д. В. Голобородько, С. М. Гусарова, В. О. Заросило, Б. М. Марченко, В. Б. Марченко, Т. О. Мацелик, Д. В. Приймаченко, Л. В. Серватюк, присвячені адміністративній діяльності різних органів державної влади, окремо торкаються сфери інформаційного забезпечення.

Проблема інформаційного забезпечення органів ДПС України висвітлюється в працях науковців та практиків, таких, як М. Я. Азаров, І. В. Арістова, О. О. Бандурка, В. Т. Білоус, А. В. Головач, А. В. Дегтяр, А. М. Новицький, М. В. Коваль, О. М. Розум, Д. Я. Семир'янов, О. В. Солдатенко, Т. О. Проценко, В. О. Шамрай та ін.

Метою статті є аналіз нормативно-правового регулювання інформаційного забезпечення адміністративної діяльності в сфері оподаткування у РФ.

Зміст інформаційного забезпечення адміністративної діяльності в сфері оподаткування — це дії (операції), які виконуються з інформацією задля здійснення державного управління у сфері оподаткування. У свою чергу, до операцій з інформацією частіше відносять створення (виробництво), зберігання, поширення, використання [4, с. 13], а також обробку, пошук та накопичення [5, с. 8].

Інформаційне забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподаткування як об'єкт правового регулювання представляє собою діяльність податкових органів, інших органів публічної влади та приватних суб'єктів (платників податків) щодо поширення, створення та захисту з метою поширення інформації, необхідної та достатньої для здійснення державної управлінської діяльності у сфері оподаткування в усіх її формах, з метою ефективного виконання покладених завдань із справляння податків як податковими органами, так і іншими суб'єктами [3, с. 42].

Суб'єктами інформаційного забезпечення адміністративної діяльності в сфері оподаткування є податкові органи, а саме: Федеральна податкова служба РФ як основний суб'єкт адміністративної діяльності у сфері справляння податків; інші органи публічної влади (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, державні органи зарубіжних країн); платники податків та треті особи, які володіють інформацією про платників податків.

Правові норми, що визначають засади інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподаткування містяться як у главах Податкового кодексу Російської Федерації (далі — ПК РФ), прийнятого 16.07.1998 р. №146-ФЗ (Частина I) із змінами та доповне-

ннями, та 05.08.2000 р. №117-ФЗ (Частина II) із змінами та доповненнями, так і в інших нормативно-правових актах, а також у нормативних договорах.

Податкові органи мають право отримувати інформацію від інших підрозділів податкової адміністрації (наприклад, при знятті з податкового обліку фізичної особи — п. 4 ст. 84 ПК РФ, при перебуванні особи, у якої необхідно отримати інформацію, на обліку в іншому податковому органі — п. п. 3, 4 ст. 93–1 ПК РФ).

Обіг суттєвої податкової інформації відбувається також у рамках відносин податкових органів та суб'єктів, які не входять до системи органів державної влади, зокрема — банками (наприклад, у випадках, установлених п. 3–1 ст. 60 ПК РФ), приватними нотаріусами (на підставі п. 6 ст. 85 ПК РФ), адвокатськими палатами (п. 2 ст. 85 ПК РФ), особами, які володіють інформацією про платників податків та вчинених ними операціями (на основі ст. 93 ПК РФ), безпосередньо платниками податків (відповідно до п. 3 ст. 88, ст. 93 ПК РФ) [6].

Норми, які закріплюють право податкових органів отримувати необхідні дані, містяться також у Законі РФ «Про податкові органи Російської Федерації» від 21.03.1991 р. №943–1 (ст. 7) [7].

Загальні положення операцій з інформацією, у тому числі і тих, що здійснюються в органах державної влади, закріплені Федеральним Законом РФ «Про інформацію, інформаційні технології та захист інформації» від 27.07.2006 р. №149-ФЗ.

Особливі умови доступу податкової адміністрації до ряду даних визначені Законом РФ «Про державну таємницю» від 21.07.1993 р. №5485–1, Законом РФ «Про комерційну таємницю» від 29.07.2004 р. №98-ФЗ, Законом РФ від 27.07.2006 р. №152-ФЗ «Про персональні дані».

Надання інформації податковою адміністрацією громадянам та організації-

ям передбачено Федеральним законом «Про забезпечення доступу до інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування» від 09.02.2009 р. №8-ФЗ.

Аналіз наукових публікацій та чинної нормативно-правової бази дає змогу виділити такі загальні принципи інформаційного забезпечення у сфері оподаткування: законності, доступності інформації, скорочення кількості транзакцій, забезпечення зберігання та достовірності інформації, повноти та своєчасності надання інформації, необхідності та достатності інформації для виконання функцій управління, зручності інформації для виконання, дотримання режиму таємності, дотримання вимог податкової та комерційної таємниці.

У РФ так само, як і в розвинутих зарубіжних країнах, велика увага приділяється регулюванню електронного обміну даних між органами влади та платниками податків, уключаючи органи, що здійснюють адміністративну діяльність у сфері оподаткування. Електронний документообіг у цій сфері дає змогу підвищувати ефективність бізнес-процесів, одночасно знизивши витрати та економлячи час платників податків. У РФ перехід на електронний документообіг також є пріоритетом державної політики, як і в Україні, проте актуальності набувають такі не врегульовані законодавчо питання, як: використання електронних документів як доказів у суді; забезпечення юридичної значущості електронних документів в архівах; переведення документів кадрового обліку в електронний вигляд.

Щодо використання інформаційних технологій в інформаційному забезпеченні маємо зазначити, що в РФ вже впроваджено ряд нових електронних сервісів. Тому в умовах формування інформаційного суспільства в Україні дамо характеристику саме системам, аналогів яких на сьогодні ще, на жаль, не-

має в ДПС України та які, можливо, з нашої точки зору, доцільно було б створити та використовувати.

Так, федеральна інформаційна адресна система (далі — ФІАС) містить достовірну, одноманітну та структуровану адресну інформацію на території РФ, доступну для використання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами. Система розроблена відповідно до Розпорядження Уряду РФ від 10.06.2011 р. №1011-р. Дані з ФІАС надаються на основі адміністративно-територіального поділу суб'єктів РФ та основі муніципального поділу. Адресна інформація, яка міститься в ФІАС, є відкритою та надається на безоплатній основі [8].

Сервіс «Дізнайся про свою заборгованість» надає виконавцям змогу здійснювати пошук інформації про заборгованість за податком на власність, податком на транспортні засоби, податком на землю, податком на доходи фізичних осіб та роздрукувати платіжний документ (повідомлення) за формою №ПД (податок). Варто зазначити, що дані, отримані з цього сервісу, не становлять податкової таємниці [9].

У РФ, як і в Україні, вже відкритий та функціонує сервіс «Особистий кабінет платника податків для фізичних осіб», який дає змогу платнику податків отримувати необхідну інформацію про заборгованість за податками перед бюджетом, про суми нарахованих та сплачених податкових платежів, про об'єкти рухомого та нерухомого майна, контролювати стан розрахунків з бюджетом, самостійно формувати та роздруковувати податкові повідомлення та квитанції на сплату податкових платежів, отримувати податкові повідомлення, оплачувати податкову заборгованість, звертатися до податкових органів без особистої присутності в податковій інспекції. Цей сервіс дає змогу отримувати дані з Єдиного держав-

ного реєстру юридичних осіб (ЄДРЮО) та Єдиного державного реєстру приватних підприємців (ЄДРПП) в електронно-му вигляді через мережу Інтернет.

Нині в умовах глобалізації економіки нової якості набуває міжнародний обмін податковою інформацією, який потребує постійного підвищення ефективності інформації шляхом розширення правових кордонів та розвитку технологій і механізмів взаємного співробітництва між податковими органами різних держав.

У сфері вдосконалення міжнародної системи оподаткування Організація економічного співробітництва та розвитку (далі — ОЕСР) — міжнародна організація, до якої входять 34 розвинуті країни, яка досліджує негативні наслідки податкової конкуренції між окремими країнами (зокрема практика створення офшорних та інших спеціальних зон), займаєть-

ся вдосконаленням Модельної конвенції з оподаткування доходів та капіталу, що є основою для укладання двосторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування, та веде боротьбу з легалізацією коштів, отриманих злочинним шляхом [10].

Україна, як і РФ, поставила за мету отримання статусу повноправного члена ОЕСР, адже активізація співробітництва з ОЕСР є тим реальним кроком, що наближує нас до кращих міжнародних стандартів та практиків.

Таким чином, правове регулювання інформаційного забезпечення адміністративної діяльності у сфері оподаткування у РФ нині набуває особливого значення для України з урахуванням її національних інтересів, крім того РФ входить до числа країн, які ОЕСР визнані такими, що в достатній мірі впровадили податкові стандарти, що відповідають міжнародному рівню.

Список використаної літератури

1. *Алипченков А. Ю.* Правовое регулирование информационного обмена участников налоговых правоотношений : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / А. Ю. Алипченков. — М., 2008. — 181 с.
2. *Гребенников Ю. В.* Правовое регулирование информационных ресурсов налоговых органов Российской Федерации : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Ю. В. Гребенников. — Саратов, 2009. — 192 с.
3. *Маслов К. В.* Правовое регулирование информационного обеспечения налогового администрирования : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / К. В. Маслов. — Омск, 2011. — 267 с.
4. *Лысенко А. В.* Особенности правового регулирования в информационной сфере: теоретический анализ : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / А. В. Лысенко. — М., 2004. — 213 с.
5. *Михайлов А. Г.* Конституционно-правовое регулирование информационной сферы : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / А. Г. Михайлов. СПб, 2001.
6. Налоговый кодекс Российской Федерации: по состоянию на 15.06.2012 г. / (ч. I) принята 31.07.1998 г. №146-ФЗ, (ч. II) принята 05.08.2000 г. №117-ФЗ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : [http:// http://duma.consultant.ru](http://http://duma.consultant.ru)
7. О налоговых органах: Закон Российской Федерация от 21.03.1991 г. №943-1 // Ведомости Съезда народных депутатов РСФСР и Верховного Совета РСФСР. — 1991. — №15. — Ст. 492.
8. Официальный сайт Федеральной налоговой службы РФ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.nalog.ru>
9. Интернет-сервис «Узнай свою задолженность» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://service.nalog.ru>
10. Сайт Организации Экономического Сотрудничества и Развития [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://oecdru.org>